JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ANTONIO TIZZANO
26 päivänä syyskuuta 2002 [1]

1. High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Yhdistynyt kuningaskunta; jäljempänä High Court) on esittänyt 28.7.2000 yhteisöjen tuomioistuimelle EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä EY 49 artiklan tulkinnasta. Yhteenvetona voidaan todeta, että kansallinen tuomioistuin haluaa selvittää, onko jäsenvaltion lainsäädäntö yhteensoveltuva EY 49 artiklan kanssa, jos siinä kielletään muissa jäsenvaltioissa järjestettävien urheilutapahtumien televisiointi ensin mainitussa jäsenvaltiossa silloin, kun televisiolähetyksissä näkyy urheilutapahtumien tapahtumapaikoilla olevia mainostauluja, joissa mainostetaan tuotteita (nyt esillä olevassa asiassa alkoholijuomia), joiden televisiomainonta on ensin mainitussa jäsenvaltiossa kiellettyä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2. Asiassa merkityksellinen yhteisön oikeussääntö on EY 49 artikla, jossa tunnetusti taataan palvelujen tarjoamisen vapaus yhteisössä.

3. Kansallisen lainsäädännön osalta on viitattava ensinnäkin alkoholijuomien televisiomainontaa koskeviin Ranskan säännöksiin, ennen kaikkea 10.1.1991 annettuun loi relative à la lutte contre le tabagisme et l'alcoolisme -lakiin nro 91-32 [2] (tupakoinnin ja alkoholismin torjumiseksi annettu laki; jäljempänä Evin-laki), jolla on muutettu Code des débits de boissonsin (anniskelulaki; jäljempänä CDB) L.17 §:ää. [3]

4. Evin-laki perustuu periaatteeseen, jonka mukaan kaikki alkoholijuomien (millä tarkoitetaan juomia, joiden alkoholipitoisuus on suurempi kuin 1,2 prosenttia) mainonnan muodot, joita ei ole nimenomaisesti sallittu, ovat kiellettyjä. Koska CDB:n 17 §:ssä ei ole nimenomaisesti sallittu alkoholijuomien televisiomainontaa, se on tämän periaatteen mukaan kiellettyä.

5. Kielto on nimenomaisesti vahvistettu 27.3.1992 annetun décret relatif à la publicité et au parrainage à la télévision -ase-

1 — Alkuperäinen kieli: italia.

2 — JORF 12.1.1991, s. 615.

3 — Josta on myöhemmin tullut Code de la santé publiquen (kansanterveyslaki) L.3323-2 §.

tuksen nro 92-280[4] (televisiomainonnasta ja sponsoroinnista televisiotoiminnassa annettu asetus) 8 §:ssä, jossa säädetään seuraavaa:

"Kielletään yhtäältä sellaisten tuotteiden mainonta, joiden televisiomainonta on kielletty lainsäädännöllä, ja toisaalta seuraavien tuotteiden ja talouselämän alojen mainonta:

juomat, joiden alkoholipitoisuus on suurempi kuin 1,2 prosenttia — — ."

6. Evin-lain rikkominen luokitellaan Ranskan rikosoikeudessa rikkomukseksi. CDB:n L.21 §:ssä nimittäin säädetään seuraavaa:

"L.17, L.18, L.19 ja L.20 §:ien rikkomisesta määrätään rangaistukseksi sakkoa 500 000 Ranskan frangia (FRF). Sakon enimmäismäärää voidaan korottaa 50 prosenttiin rahamäärästä, joka on käytetty lainvastaiseen toimintaan.

Jos rikkominen uusitaan, tuomioistuin voi kieltää lainvastaisen toiminnan kohteena olevan alkoholijuoman myynnin 1—5 vuodeksi."

4 — JORF 28.3.1992, s. 4313.

7. Alalla on lisäksi annettu merkittävä valvontatehtävä Conseil supérieur de l'audiovisuelille (jäljempänä CSA), joka voi määrätä hallinnollisia seuraamuksia ranskalaisille televisioyhtiöille, jotka eivät noudata Evin-lakia. Tätä valvontatehtäväänsä hoitaessaan CSA laati vuonna 1995 käytännesäännöt tuodakseen julki, miten se aikoo tulkita Evin-lain säännöksiä sellaisten urheilutapahtumien televisiolähetysten osalta, joissa mainostetaan alkoholijuomia (esimerkiksi urheilijoiden paidoissa tai tapahtumapaikan laidoilla olevissa mainostauluissa).

8. Vaikka käytännesäännöissä kielletään kaikenlainen syrjintä ranskalaisten ja ulkomaisten alkoholijuomien välillä, niissä edellytetään mainostajilta, välittäjiltä, urheilujärjestöiltä ja televisioyhtiöiltä mahdollisimman suurta tarkkaavaisuutta silloin, kun tällaista mainontaa harjoitetaan ulkomailla järjestettävissä urheilutapahtumissa. Tällaisessa tapauksessa televisioyhtiöt, jotka lähettävät Ranskassa televisiokuvaa tapahtumista, eivät saa suhtautua myöntyväisesti tapahtumapaikalla oleviin mainoksiin, ja niiden on pidätyttävä osallistumasta mainosten sijoitteluun ja mahdollisuuksien mukaan vältettävä niiden näyttämistä.

9. Tätä yleissääntöä on seuraavaksi täsmennetty erottamalla toisistaan "monikansalliset tapahtumat" ja "muut ulko-

mailla järjestettävät tapahtumat". [5] Kun on kysymys "monikansallisista tapahtumista", joista lähetetään kuvaa useisiin maihin ja joita ei sen vuoksi voida pitää pääasiallisesti ranskalaiselle yleisölle suunnattuina, televisioyhtiöitä ei voida moittia myöntyvyydestä, vaikka kuvaruudulla näkyisi mainoksia, jos televisioyhtiöt eivät voi vaikuttaa kuva-aineistoon. Muita tapahtumia, jotka on suunnattu erityisesti ranskalaiselle yleisölle, kohdellaan sitä vastoin eri tavalla. Vaikka urheilutapahtuman isäntämaan lainsäädännössä sallitaan alkoholijuomien mainonta kilpailupaikalla, televisiointioikeuksien haltijoiden kanssa neuvottelevien osapuolten on tällaisessa tapauksessa pyrittävä kaikin mahdollisin keinoin estämään alkoholijuomien mainonnan näkyminen Ranskassa ja ilmoitettava ulkomaisille yhteistyökumppaneilleen Ranskassa voimassa olevasta lainsäädännöstä.

10. Lopuksi on tarkasteltava lyhyesti asiaan sovellettavia Yhdistyneen kuningaskunnan oikeussääntöjä, joissa ei ennakkoratkaisupyynnön mukaan kielletä alkoholijuomien televisiomainontaa. [6] Kyseisissä säännöissä kuitenkin määrätään yleisellä tasolla, ettei mainonnalla saa antaa vaikutelmaa, että alkoholijuomat voivat lisätä henkistä tai fyysistä (erityisesti seksuaalista) suorituskykyä, suosiota, viehätysvoimaa, miehekkyyttä tai naisellisuutta taikka menestystä ihmissuhteissa, seuraelämässä tai urheilussa.

Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

11. Nyt esillä olevan asian taustalla on joukko sopimussuhteita, jotka ovat enemmän tai vähemmän yhteydessä toisiinsa ja joiden osapuolina ovat olleet Bacardi-Martini SAS (jäljempänä Bacardi), Cellier des Dauphins (jäljempänä Cellier), Newcastle United Football Company Ltd (jäljempänä Newcastle), Dorna Marketing (UK) Ltd (jäljempänä Dorna) ja CSI Ltd (jäljempänä CSI). Tarkemmin sanottuna Bacardi ja Cellier ovat alkoholijuomia tuottavia ja markkinoivia ranskalaisia yhtiöitä, Newcastle on omistamaansa jalkapallojoukkuetta ja -stadionia hallinnoiva englantilainen yhtiö, Dorna on yhtiö, jonka kotipaikka on Englannissa ja Walesissa ja joka myy mainostilaa jalkapallokenttien laidoilla oleviin elektronisiin mainostauluihin ja hallinnoi tätä mainostilaa, ja CSI on Englannin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka myy urheilutapahtumien televisiointioikeuksia.

5 — CSA ei ole esittänyt virallista luetteloa tapahtumista, joita se pitää "monikansallisina tapahtumina" tai "muina tapahtumina". Näyttää kuitenkin siltä, että se pitää "monikansallisina tapahtumina" kaikkia UEFA:n mestareiden liigan jalkapallo-otteluita, kaikkia Ranskan jalkapallomaajoukkueen kansainvälisiä otteluita ystävyysottelut mukaan lukien, kaikkia Five Nations (nykyisin Six Nations) -rugbyturnauksen otteluita ja Rugby World Cupin loppuotteluita sekä Formula 1:n Grand Prix -osakilpailuja. "Muina tapahtumina" sen sijaan pidetään UEFA-cupin alkukierrosten jalkapallo-otteluita (puolivälieriä edeltävät ottelut), (nyttemmin lopetetun) UEFA-cupin voittajien cupin alkukierrosten jalkapallo-otteluita (puolivälieriä edeltävät ottelut) sekä Inter-Toto-cupin jalkapallo-otteluita.

6 — High Court viittaa erityisesti British Code of Advertisingin (Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettava mainontaa koskeva säännöstö) sääntöihin.

12. Osapuolten välisistä sopimussuhteista voidaan esittää seuraava yhteenveto:

i) Football Association Premier League Ltd:n ja siihen kuuluvien yhtiöiden (muun muassa Newcastlen) ja Dornan vuonna 1994 tekemällä sopimuksella Dornalle annettiin tehtäväksi myydä ja hallinnoida seurojen pelikenttien laidoilla olevaa mainostilaa kaikissa Premier Leaguen joukkueiden kotiotteluissa

ii) Bacardin ja Cellierin kanssa marraskuussa 1996 tekemissään kahdessa sopimuksessa Dorna sitoutui antamaan molemmille ranskalaisille yhtiöille mainostilaa Newcastlen ja (ranskalaisen joukkueen) Metzin väliseen UEFA-cupin kolmannen kierroksen otteluun, joka oli tarkoitus pelata Englannissa 3.12.1996

iii) Newcastle oli tämän jälkeen luovuttanut kyseisen ottelun lähetysoikeudet CSI:lle erillisellä sopimuksella, jossa se oli — siltä osin kuin sillä on merkitystä nyt esillä olevassa asiassa — erityisesti sitoutunut sallimaan ottelun lähettämisen suorana lähetyksenä Ranskan televisiossa ja/tai toimimaan niin, että lähetys on mahdollinen. Tämän jälkeen CSI luovutti edellä mainitun ottelun lähetysoikeudet Ranskan osalta CANAL +:lle.

13. Ottelupäivänä Newcastle sai vähän ennen ottelun alkua tietää, että Bacardi ja Cellier olivat ostaneet Dornalta mainostilaa alkoholijuomilleen. Ilmoitettuaan Dornalle, että ottelu oli määrä näyttää Ranskassa, jossa alkoholijuomien televisiomainonta ei ollut sallittua, Newcastle kehotti Dornaa poistamaan mainostauluistaan molempien ranskalaisten yhtiöiden mainokset.

14. Koska mainoksia ei voitu poistaa ennen ottelun alkua, elektroninen näyttöjärjestelmä ohjelmoitiin niin, että kyseiset mainokset näkyisivät ottelun aikana enintään 1—2 sekunnin jaksoissa.

15. Bacardi ja Cellier katsoivat kärsineensä vahinkoa siitä, että niiden mainokset oli suurimmaksi osaksi poistettu, joten ne nostivat 23.7.1998 High Courtissa kanteen Dornaa ja Newcastlea vastaan vaatien muun muassa vahingonkorvausta, sopimusrikkomuksen toteamista sekä kieltomääräystä. Dornaa vastaan nostettu kanne peruutettiin myöhemmin osapuolten sovittua asiasta.

16. Bacardi ja Cellier ovat High Courtissa väittäneet erityisesti, ettei Dorna ollut

Newcastlen toimenpiteen vuoksi täyttänyt sopimusvelvoitteitaan ja ettei tätä toimenpidettä voitu perustella "viittaamalla Evin-lakiin", koska laki oli Bacardin ja Cellierin mielestä yhteensoveltumaton EY 49 artiklan kanssa. Niiden mukaan Evin-lailla nimittäin yhtäältä rajoitetaan mahdollisuutta mainostaa alkoholijuomia muissa jäsenvaltioissa järjestettävissä urheilutapahtumissa, jotka televisioidaan Ranskassa; toisaalta sillä kielletään muissa jäsenvaltioissa järjestettävien urheilutapahtumien televisiointi Ranskassa silloin, kun tapahtumien yhteydessä mainostetaan alkoholijuomia, tai rajoitetaan näiden tapahtumien televisiointia. Kantajat katsovat tämän perusteella, että Newcastle on kantajiin nähden vastuussa siitä, että se sai Dornan rikkomaan sopimusvelvoitteensa. Newcastle puolestaan on vastineessaan väittänyt muun muassa, että Dornalle esitetty pyyntö Bacardin ja Cellierin mainosten poistamisesta oli "Evin-lain säännösten perusteella" perusteltu, koska nämä säännökset ovat yhteensoveltuvia EY 49 artiklan kanssa.

17. High Court on ennakkoratkaisupyynnössään halunnut täsmentää, että asiantuntijalausunnon mukaan CSA on käytännesääntöjä soveltaessaan antanut sen vaikutelman, että se haluaa määrätä seuraamuksia Evin-lain rikkomisista vain silloin, kun on kysymys ranskalaisten alkoholijuomien mainonnasta. Muualla kuin Ranskan alueella järjestettävien urheilutapahtumien televisiointioikeuksien haltijat eivät tämän vuoksi myy mainostilaa tällaisia juomia varten, koska ne pelkäävät menettävänsä ne mainostuloja huomattavasti suuremmat tulot, joita televisiointioikeuksien myynti Ranskaan tuottaa. Ennakkoratkaisupyynnössä on muun muassa lainattu Newcastlen rahoitusjohtajan tämänsuuntaista lausuntoa, jossa todetaan seuraavaa:

"Ranskan lainsäädäntö on todellinen ongelma jalkapalloseuroille, jotka pelaavat UEFA-cupin otteluissa ranskalaisia seuroja vastaan. Sillä rajoitetaan seurojen vapautta myydä mainostilaa omalta alueeltaan. CSI neuvoo englantilaisia seuroja olemaan ottamatta näihin otteluihin alkoholijuomien valmistajien mainoksia, jotta ne voisivat varmistaa mahdollisimman suuret televisiointitulot. Newcastle Unitedin nykyisen kannan mukaan emme todennäköisesti ota Bacardi-, Cellier- tai muita alkoholimainoksia tuleviin otteluihin ranskalaisia joukkueita vastaan, ennen kuin tilanne Evin-lain osalta on selkiytynyt. Meidän mielestämme muuta vaihtoehtoa ei ole."

18. Koska High Court katsoi, että asiassa on keskeisesti kysymys siitä, onko Evin-laki EY 49 artiklan mukainen, mutta ettei sen ollut asianmukaista ratkaista tätä seikkaa itse antamatta Ranskan hallitukselle tilaisuutta esittää kantaansa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuo-

mioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Ovatko Code des débits de boissons -lain L.17—L.21 § (nk. Evin-lain säännökset), 27.3.1992 annetun asetuksen nro 92-280 8 § ja 28.3.1995 hyväksyttyjen käytännesääntöjen määräykset EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on tullut EY 49 artikla) vastaisia siltä osin kuin niillä estetään tai rajoitetaan

a) alkoholijuomien mainontaa muissa jäsenvaltioissa kuin Ranskassa järjestettävissä urheilutapahtumissa, jotka on määrä televisioida Ranskassa, ja

b) sellaisten muissa jäsenvaltioissa järjestettävien urheilutapahtumien televisiointia Ranskassa, joissa mainostetaan alkoholijuomia?

2) Jos edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko se tapa, jolla Conseil supérieur de l'audiovisuel käytännössä tulkitsee ja soveltaa näitä säännöksiä, EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on tullut EY 49 artikla) vastainen siltä osin kuin sillä estetään tai rajoitetaan

a) alkoholijuomien mainontaa muissa jäsenvaltioissa kuin Ranskassa järjestettävissä urheilutapahtumissa, jotka on määrä televisioida Ranskassa, ja

b) sellaisten muissa jäsenvaltioissa järjestettävien urheilutapahtumien televisiointia Ranskassa, joissa mainostetaan alkoholijuomia?"

19. Yhteisöjen tuomioistuimessa näin vireille tulleen asian käsittelyyn ovat pääasian kantajien lisäksi osallistuneet Ranskan hallitus, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ja komissio. Yhteisöjen tuomioistuin on asian valmistelun yhteydessä pyytänyt High Courtia selvittämään, mikä merkitys ennakkoratkaisukysymyksellä on pääasian ratkaisemisen kannalta, ja esittänyt molemmille asian käsittelyyn osallistuneille hallituksille pyyntöjä asiaan liittyvien tosiseikkojen ja asiaa koskevien oikeussääntöjen täsmentämiseksi.

Oikeudellinen arviointi

20. Nyt esillä olevassa asiassa on selviä erityispiirteitä, jotka liittyvät siihen, että Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuin, jota on pyydetty lausumaan siviilioikeudellisesta vastuusta, joka Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaan syntyy yhtiölle (Newcastle), joka on saanut toisen yhtiön (Dorna) rikkomaan sopi-

musvelvoitteitaan, joihin tämä oli sitoutunut kolmansia yhtiöitä (Bacardi ja Cellier) kohtaan, katsoo, että asian ratkaisemisen kannalta on olennaisen tärkeää tietää, onko eräs Ranskan laki (Evin-laki), joka ei kylläkään ole suoraan sovellettavissa asian tosiseikkoihin mutta johon ensin mainittu yhtiö on vedonnut perustellakseen käyttäytymistään, yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa. Asia on omalaatuinen myös sen vuoksi, että ennakkoratkaisupyynnössä esitettyjen tietojen mukaan[7] kaikilla pääasian asianosaisilla ilmeisesti on — vireillä olevan oikeudenkäynnin ulkopuolella — olennainen intressi siihen, että edellä mainittu laki todettaisiin yhteensoveltumattomaksi yhteisön oikeuden kanssa.

21. Nämä erityispiirteet huomioon ottaen on ennen sen arvioimista, onko Evin-lain kaltainen kansallinen laki yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa, syytä tarkastella, onko yhteisöjen tuomioistuimella toimivalta ratkaista ennakkoratkaisukysymys. Sekä Ranskan hallitus että komissio ovat nimittäin avoimesti kiistäneet sen, että ennakkoratkaisupyyntö täyttäisi tutkittavaksi ottamisen edellytykset, ja komissio on kirjallisissa huomautuksissaan jopa tyytynyt tarkastelemaan vain tätä näkökohtaa ja jättänyt asiakysymystä koskevan kannanoton kokonaan pois. Vaikka Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on päätynyt vastakkaiseen käsitykseen, sekin on tähdentänyt kyseisen ongelman merkitystä ja tarkastellut huomautuksissaan sitä, ovatko ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytykset täyttyneet. Tämän vuoksi on syytä tarkastella aluksi tätä näkökohtaa.

7 — Tältä osin voidaan viitata erityisesti Newcastlen rahoitusjohtajan lausuntoon, jota High Court on selostanut ja jota on lainattu tämän ratkaisuehdotuksen tosiseikastokuvauksessa (17 kohta).

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

Asianosaisten lausumat

22. Kuten edellä on jo todettu, Ranskan hallitus väittää, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, ja se tähdentää erityisesti, että kyseistä Ranskan lakia ei sovelleta maan alueen ulkopuolella. Ranskan hallituksen mukaan tästä seuraa, että Evin-lain mahdollisesta rikkomisesta olisi voinut joutua vastuuseen vain se ranskalainen televisioyhtiö, joka oli hankkinut lähetysoikeudet (nyt esillä olevassa asiassa CANAL +), eikä missään tapauksessa Newcastle, joka oli todellisuudessa ryhtynyt toimenpiteisiin vain sen vuoksi, että se pelkäsi menettävänsä televisiointioikeuksien myynnistä saamansa vastikkeen.

23. Komissio katsoo samalla tavoin, että ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta, koska Newcastle ei missään tapauksessa ollut velvollinen noudattamaan riidanalaisia säännöksiä. Näin ollen myös komissio katsoo, että Newcastlen käyttäytymistä on ohjannut ainoastaan pelko kyseisen ottelun televisiointioikeuksisista sovitun vastikkeen menettämisestä tai yleisemmällä tasolla huoli siitä, että sen mahdollisuus myydä myöhemmin omien ottelujensa lähetysoikeuksia ranskalaisille televisiokanaville saattaa vaarantua. Komission mukaan kansallinen tuomioistuin ei myöskään ole perustellut ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevaa päätöstään riittävästi kahdessa suhteessa: se ei ole ensinnäkään täsmentänyt, millä perusteella Newcastle voi vedota Ranskan lainsäädäntöön perustellakseen

käyttäytymistään, eikä niin muodoin esittänyt mitään selvitystä siitä, mikä merkitys ennakkoratkaisukysymyksillä on pääasian ratkaisemisen kannalta; toiseksi kansallinen tuomioistuin ei ole täsmentänyt, voiko taloudellisten menetysten pelko oikeuttaa puuttumaan kolmansien väliseen sopimukseen, ja jos voi, minkä oikeussäännön perusteella.

24. Yhdistynyt kuningaskunta sitä vastoin katsoo, että ennakkoratkaisukysymyksellä on merkitystä pääasian ratkaisemisen kannalta, mutta se vetoaa tältä osin perusteisiin, joita kansallinen tuomioistuin ei ole maininnut nimenomaisesti. Yhdistyneen kuningaskunnan mukaan Newcastle—Metz-ottelun lähettämisestä Ranskan televisiossa oli sovittu Newcastlen ja CSI:n välisessä sopimuksessa. Newcastle ei siis ollut puuttunut Bacardin ja Cellierin Dornan kanssa tekemään sopimukseen sen vuoksi, että Evin-lain säännökset olisivat suoraan velvoittaneet sen toimimaan niin, vaan sen vuoksi, ettei se olisi rikkonut sopimusvelvoitetta, joka — implisiittisesti tai nimenomaisesti — edellytti sen noudattavan ottelun lähettämistä koskevaa Ranskan lainsäädäntöä. Yhdistynyt kuningaskunta katsoo, että Ranskan lainsäädännön pätevyyttä koskevalla kysymyksellä on tältä osin ja tällä edellytyksellä todella merkitystä pääasian kannalta.

25. Bacardi ja Cellier, jotka eivät olleet ottaneet tähän kantaa kirjallisessa käsittelyssä, ovat istunnossa todenneet, että Newcastle oli High Courtissa yrittänyt perustella Dornalle antamiaan ohjeita väittämällä, että jollei niitä olisi annettu, ranskalaisen televisioyhtiön kanssa tehdyn sopimuksen täytäntöönpano olisi voinut olla Ranskan lain vastaista. Bacardi ja Cellier ovat lisäksi täsmentäneet, etteivät ne kiistä, että Newcastlen käyttäytymisen "vaikuttimina olivat Ranskan lain olemassaolo ja sen vaikutukset", mutta että ne katsovat, ettei tällä voida perustella Newcastlen Dornaan kohdistamaa toimenpidettä, koska laki on yhteensoveltumaton yhteisön oikeuden kanssa.

Asian arviointi

26. Kun nyt ryhdyn tarkastelemaan ongelmaa, on mielestäni syytä muistuttaa aluksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on pääsääntöisesti "yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta". [8]

27. On kuitenkin tunnettua, että yhteisöjen tuomioistuin on jättänyt kansallisten tuomioistuinten arviointien osalta itselleen niin laajaa harkintavaltaa, että se voi joissakin tapauksissa jopa katsoa, etteivät

8 — Asia C-36/99, Idéal Tourisme, tuomio 13.7.2000 (Kok. 2000, s. I-6049, 20 kohta). Ks. vastaavasti mm. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921, 59 kohta) ja asia C-421/97, Tarantik, tuomio 15.6.1999 (Kok. 1999, s. I-3633, 33 kohta).

ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytykset täyty. Yhteisöjen tuomioistuin on useassa yhteydessä erityisesti katsonut, "että se voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeussäännön tulkitsemisella tai pätevyyden tutkimisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen". [9] Tässä oikeuskäytännössä on siis katsottu, että "jos ilmenisi, että esitetty kysymys ei ilmeisestikään ole merkityksellinen kyseisen riidan ratkaisemisen kannalta, yhteisöjen tuomioistuimen on todettava, ettei kysymystä ole ratkaistava". [10] Tältä osin on todettu myös seuraavaa: "Jotta yhteisöjen tuomioistuin voi täyttää tehtävänsä perustamissopimuksen mukaisesti, on välttämätöntä, että kansalliset tuomioistuimet selittävät, minkä vuoksi ne katsovat asian ratkaisemisen vaativan vastausta niiden esittämiin kysymyksiin, jos nämä syyt eivät yksiselitteisesti ilmene asiakirja-aineistosta." [11]

28. Nyt esillä olevan ratkaisuehdotuksen kannalta on lisäksi tärkeää huomata, että oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuimen on ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä arvioidessaan "oltava erityisen tarkkaavainen, kun sen käsiteltäväksi on yksityisten välisen asian yhteydessä saatettu sellainen kysymys, jonka tarkoituksena on se, että kansallisen tuomioistuin voisi arvioida toisen jäsenvaltion lainsäädännön yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa". [12]

29. Näiden täsmennysten jälkeen on todettava, että ennakkoratkaisukysymyksen merkityksellisyyttä on ennakkoratkaisupyynnössä perusteltu pääasiallisesti asianosaisten lausumilla, vaikka asianosaisilla kuitenkin ilmeisesti on — vireillä olevan oikeudenkäynnin ulkopuolella — yhteinen intressi siihen, että Evin-laki todettaisiin yhteensoveltumattomaksi yhteisön oikeuden kanssa, kuten myös komissio on korostanut. [13] Ennakkoratkaisupyynnössä on erityisesti todettu yhtäältä, että Bacardin ja Cellierin mukaan Newcastlen puuttumista niiden Dornan kanssa tekemiin sopimuksiin "ei voida perustella Evin-lain säännöksillä, koska kyseiset säännökset ovat EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on tullut EY 49 artikla) vastaisia", ja toisaalta, että Newcastle on puolustautunut vetoamalla muun muassa siihen, että "se saattoi perustellusti kehottaa Dornaa poistamaan Bacardi- ja Cellier-mainokset Evin-lain säännösten nojalla, koska Evin-lain säännökset ovat yhteensoveltuvia EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan kanssa". High Court puolestaan on kuvaillessaan syitä, jotka ovat saaneet sen esittämään ennakkoratkaisukysymyksen, tyytynyt toteamaan, että "Evin-lain säännösten lainmukaisuuden selvittäminen on kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan asian ratkaisemisen kannalta keskeistä".

9 — Ks. em. asia Idéal Tourisme, tuomion 20 kohta. Ks. myös asia C-343/90, Lourenço Dias, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4673, Kok. Ep. XIII, s. I-69, 17 ja 18 kohta); asia C-83/91, Meilicke, tuomio 16.7.1992 (Kok. 1992, s. I-4871, Kok. Ep. XIII, s. I-107, 25 kohta); em. asia Bosman, tuomion 61 kohta ja asia C-437/97, EKW ja Wein & Co., tuomio 9.3.2000 (Kok. 2000, s. I-1157, 52 kohta).

10 — Em. asia Lourenço Dias, tuomion 20 kohta.

11 — Asia 244/80, Foglia, tuomio 16.12.1981 (Kok. 1981, s. 3045, Kok. Ep. VI, s. 251, 17 kohta).

12 — Em. asia Foglia, tuomion 30 kohta.

13 — Ks. edellä 17 kohta.

30. Kun yhteisöjen tuomioistuin pyysi työjärjestyksensä 104 artiklan 5 kohdan nojalla High Courtia selvittämään, mistä syystä esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin vastaaminen on tarpeen kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian ratkaisemiseksi, tämä vastasi, että "vahingosta, joka on aiheutunut sopimusrikkomukseen kehottamisesta" ei Yhdistyneessä kuningaskunnassa synny vahingonkorvausvastuuta, jos tällaiselle "kehottamiselle" on olemassa "oikeuttamisperuste"; High Court on tämän jälkeen todennut, että ratkaistaessa, mitä voidaan pitää tällaisena "oikeuttamisperusteena", on tukeuduttava pääasiallisesti tuomioistuimen "terveeseen järkeen", ja tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki asiassa merkitykselliset olosuhteet. Tämän yleisluonteisen selvityksen jälkeen High Court on todennut, että pääasian oikeudenkäynnissä Newcastle on puolustuksekseen vedonnut siihen, että mainostaulujen poistamista koskeneet ohjeet olivat perusteltuja muun muassa siksi, että "ohjeet oli annettu sen vuoksi, että oli kohtuudella oletettavissa, että niiden antamatta jättäminen olisi johtanut Ranskan lainsäädännön rikkomiseen". Kantajina olevat yhtiöt ovat puolestaan vastanneet tähän, ettei tällaista kansalliseen oikeuteen perustuvaa puolustautumisperustetta "voida hyväksyä yhteisön oikeudessa, koska Evin-laki on joka tapauksessa EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on tullut EY 49 artikla), jolla on välitön oikeusvaikutus, vastainen". High Court on tämän perusteella näin ollen katsonut, että oikeudenkäynnin moitteettoman kulun turvaamiseksi oli asianmukaista pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua yhteisön oikeutta koskevaan kysymykseen, jonka asianosaiset olivat tuoneet esiin.

31. Tästä vastauksesta voidaan mielestäni päätellä, että ennakkoratkaisupyyntö perustuu asianosaisten lausumiin, joista ilmenee seuraavaa:

i) Newcastle saattoi kohtuudella odottaa, että jollei se ryhdy toimenpiteisiin Dornaa kohtaan, sen laiminlyönti johtaa Evin-lain rikkomiseen

ii) se, että Newcastlen tarkoitus oli välttää Evin-lain rikkominen, saattaa tehdä toimenpiteestä "perustellun" ja näin ollen estää Newcastlen vahingonkorvausvastuun, mutta vain siinä tapauksessa, että kyseinen laki todetaan yhteensoveltuvaksi yhteisön oikeuden kanssa.

High Court on tämän perusteella siis katsonut, että oli syytä pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan, onko Evin-laki yhteensoveltuva EY 49 artiklan kanssa.

32. High Court kuitenkin osoittaa tällä, että se tukeutuu ennakkoratkaisukysymyksen merkittävyyden osalta pelkästään asianosaisten väitteisiin, koska ennakkoratkaisupyynnössä ei ole merkkiäkään siitä, että High Court olisi — edes pintapuolisesti — arvioinut väitteiden paikkansapitävyyttä eikä etenkään niitä oikeudellisia lähtökohtia, joiden perusteella asianosaiset väittävät, että pääasian ratkaisu riippuu siitä, onko Ranskan lainsäädäntö yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa.

33. High Court ei ole etenkään selventänyt, onko se siinä tapauksessa, että Evin-laki todetaan yhteensoveltuvaksi yhteisön oikeuden kanssa, sitä mieltä, että Dornaan kohdistettua toimenpidettä on pidettävä "perusteltuna", koska Newcastle on voinut "kohtuudella" odottaa, että muussa tapauksessa sen laiminlyönti olisi johtanut Ranskan lainsäädännön rikkomiseen, kuten Newcastle on kirjelmissään väittänyt. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole ottanut tähän kantaa, ennakkoratkaisukysymyksen merkityksellisyys pääasian kannalta riippuu näin ollen yksinomaan siitä, hyväksytäänkö Newcastlen väite, joka on kaiken lisäksi varsin kyseenalainen, koska se mitä ilmeisimmin perustuu Ranskan lainsäädännön virheelliseen tulkintaan. Ei nimittäin vaikuta kovin "kohtuulliselta" olettaa, että Newcastlen laiminlyönti olisi johtanut Evin-lain rikkomiseen, koska — kuten sekä Ranskan hallitus että komissio ovat tähdentäneet — on selvää, ettei tässä laissa ole asetettu mitään velvollisuutta englantilaiselle yhtiölle ja että lain rikkomisesta olisi voinut joutua vastuuseen ainoastaan ranskalainen televisioyhtiö, joka oli hankkinut lähetysoikeudet. Tämän lisäksi — kuten myös Ranskan hallitus ja komissio ovat todenneet — Newcastlen väitteen paikkansapitävyyttä voidaan suorastaan epäillä myös tosiseikkojen osalta, koska eräiden ennakkoratkaisupyynnössä mainittujen seikkojen perusteella voidaan katsoa, että Newcastlen toimenpiteen taustalla oli pikemminkin pelko televisiointitulojen menettämisestä siinä tapauksessa, että ranskalainen televisioyhtiö olisi kieltäytynyt lähettämästä ottelua. [14]

34. Vaikka Newcastlen väite, jonka mukaan sen, että Newcastle pyrki välttämään Evin-lakiin kohdistuvan tarkemmin määrittelemättömän rikkomisen, on katsottava osoittavan, että Dornaan kohdistettu toimenpide oli perusteltu, hyväksyttäisiin, on silti todettava, ettei High Court ole selventänyt, onko se Bacardin ja Cellierin tavoin sitä mieltä, ettei tällainen oikeuttamisperuste ole enää pätevä, jos yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että Ranskan lain kaltainen säädös on yhteensoveltumaton yhteisön oikeuden kanssa. Jos nimittäin tunnustetaan, että pyrkimys välttää tällaisen lainsäädännön rikkominen on pätevä oikeuttamisperuste Newcastlen käyttäytymiselle (jolloin se ei voi joutua vahingonkorvausvastuuseen), ei ole selvää, miksi tällainen oikeuttamisperuste menettäisi automaattisesti pätevyytensä, jos säädös, jonka noudattamisen Newcastle halusi varmistaa, todetaan yhteisön oikeuden vastaiseksi. Oikeusvarmuuden periaatteen ja luottamuksensuojan periaatteen valossa ja ottaen huomioon olettaman, jonka mukaan kansalliset oikeussäännöt ovat yhteisön oikeuden mukaisia, olisin pikemminkin päinvastaista mieltä. Mielestäni on nimittäin vähintäänkin kyseenalaista, voidaanko oikeussubjekti, joka on noudattanut jäsenvaltion lakia (jonka rikkominen johtaa rikosoikeudelliseen seuraamukseen), asettaa vastuuseen, jos laki todetaan myöhemmin yhteensoveltumattomaksi yhteisön oikeuden kanssa.

35. Koska High Court ei ole ottanut kantaa näihin alustaviin kysymyksiin, se ei ole esittänyt selvitystä niistä syistä, joiden perusteella *se itse katsoo*, että pääasian

14 — Tältä osin ks. Newcastlen rahoitusjohtajan lausunto, jota on lainattu edellä 17 kohdassa.

ratkaisemisen kannalta on tarpeen, että yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisee, onko Evin-lain kaltainen säädös yhteensoveltuva EY 49 artiklan kanssa. Nyt esillä olevan asian erityispiirteet huomioon ottaen olen näin ollen sitä mieltä, että koska oikeudellisia perusteita, joilla ennakkoratkaisupyynnön tarpeellisuutta on perusteltu, ei ole alustavasti arvioitu, esitetty kysymys on puhtaasti hypoteettinen, koska on vähintäänkin epävarmaa, onko yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisusta hyötyä pääasiaa ratkaistaessa vai onko se pelkästään sopiva ennakkotapaus, johon asianosaiset voida vedota jossain toisessa yhteydessä.

36. En myöskään usko, että ennakkoratkaisukysymyksen merkityksellisyys voisi Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen (jonka argumentteja Bacardi ja Cellier ovat istunnossa osittain toistaneet) väittämällä tavalla perustua siihen, ettei Newcastle puuttunut Dornan toimintaan sen vuoksi, että Evin-lain säännökset olisivat suoraan velvoittaneet sen toimimaan niin, vaan sen vuoksi, ettei se olisi rikkonut velvoitteitaan, jotka johtuivat CSI:n kanssa tehdystä sopimuksesta. High Court ei nimittäin ole pitänyt ennakkoratkaisukysymystä merkityksellisenä tällä perusteella, koska se ei ole yhteisöjen tuomioistuimen selvityspyyntöön antamassaan vastauksessa edes maininnut Newcastlen ja CSI:n sopimusta. Myös tässä tapauksessa jää joka tapauksessa epäselväksi, mistä syystä se oikeuttamisperuste, että Newcastle halusi noudattaa CSI:n kanssa tekemäänsä sopimusta, menettäisi pätevyytensä, jos yhteisöjen tuomioistuin katsoisi, että Evin-lain kaltainen lainsäädäntö on yhteensoveltumaton EY 49 artiklan kanssa.

37. Edellä todetun perusteella ja nyt esillä olevan asian erityispiirteet huomioon ottaen katson näin ollen, ettei yhteisöjen tuomioistuimella ole toimivaltaa ratkaista High Courtin esittämiä ennakkoratkaisukysymyksiä.

Ratkaisuehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan näin ollen, että yhteisöjen tuomioistuin toteaisi, ettei sillä ole toimivaltaa ratkaista High Courtin esittämiä ennakkoratkaisukysymyksiä.